

Kwaliteit en rechtmatigheid

Irritatie over rigide handhaving urennorm: zestien scholen beboet

Weinig les, toch goede resultaten

Zo kopt het dagblad Trouw (8/1/2008).¹ De strekking van beide krantenartikelen is dat scholen die de wettelijke urennorm niet naleven, ongestraft moeten blijven zolang ze hun leerlingen kwaliteit leveren. Dat is volgens mij een kortzichtige opvatting. Ik laat even buiten beschouwing dat scholen door de rijks-overheid bekostigd worden en dat de urennorm een maat is van de inspanning die zij voor dat geld behoren te leveren. Nee, ik bedoel dat kwaliteit en rechtmatigheid twee verschillende categorieën zijn. Onrechtmatigheid kan niet door kwaliteit gecompenseerd worden, evenmin als kwaliteitsgebreken door wetsgetrouwheid kunnen worden goedge maakt.

In de wet staat bijvoorbeeld dat scholen in principe het Nederlands als instructietaal moeten kiezen. Een andere voertaal is onrechtmatig, ook al zou men daarmee in kwalitatief opzicht niemand tekort doen. De wetgever wil het risico vermijden dat sommige leerlingen ten gevolge van een andere voertaal tekort wordt gedaan. Bovendien kan als argument meespelen dat men het wenselijk acht dat de beheersing van de Nederlandse taal in alle vakken bevorderd wordt.

In de wet staat ook dat middelbareschoolleerlingen in de onderbouw gymles krijgen. Voor leerlingen die buiten schooltijd een sport beoefenen is dat vermoedelijk niet echt nodig. Maar de wetgever wil voorkomen dat sommige leerlingen door het ontbreken van het schoolvak Lichamelijke Opvoeding tussen wal en schip raken. Een belangrijk doel van wetgeving is de belangen van de zwakkeren tegen de macht van de sterkeren te beschermen en de belangen van minderheden tegen de gevestigde positie van meerderheden.

In de wet staan regels over de medezeggenschap van leerlingen en ouders, mede met het oog op de beheersing van de onderwijskwaliteit. Het kan best zijn dat het in kleine scholen helemaal niet zo nodig is dat men zich precies aan die formele regels houdt. Maar de wetgever wil dat risico niet nemen en schrijft voor dat *elke* school de inspraakformaliteiten in acht neemt. Kwaliteit van de medezeggenschap is niet voldoende: de school moet zich óók aan de voorgeschreven vormen houden.

In deze voorbeelden zijn twee redeneerlijnen geïntroduceerd:

- de goede scholen moeten onder de kwade lijden; er wordt één wettelijke lijn getrokken om te voorkomen dat sommige scholen er met de pet naar gooien;
- de goede leerlingen moeten onder de risicoleerlingen lijden; er wordt één wettelijke lijn getrokken om te voorkomen dat de risicoleerlingen tussen wal en schip raken.

Bij de handhaving van de 1040-urennorm (of welke lagere norm dan ook) zijn beide redeneerlijnen terzake: a) we willen voorkomen dat sommige scholen te weinig inspanning leveren om hun leerlingen op het eindexamen voor te bereiden en hun de vorming te bieden die ze verdienen (en we accepteren het risico dat goedwillende scholen ietwat gehinderd worden door het wettelijke keurslijf); en b) we willen voorkomen dat risicoleerlingen tussen wal en schip raken (en we accepteren het risico dat goede leerlingen ietwat gehinderd worden door het wettelijke keurslijf).

Maar er is nog een derde redeneerlijn. De zak-slaagcesuur van de landelijke eindexamens is niet godgegeven. De cesuur wordt bepaald op basis van de aangetroffen prestaties: als landelijk gezien de meerderheid van de examinandi slecht presteert, wordt de cesuur aangepast. Het is dus gewenst de *work load* van de gemiddelde leerling (in casu het aantal contacturen dat hun wordt aangeboden) te beheersen, want anders loopt men het risico dat de zak-slaagcesuur (en dus het niveau) van de eindexamens achteruit gaat.

Mag men de hand lichten met de rechtmatigheid zolang de kwaliteit in orde is? Al met al moeten we concluderen dat de redenering van het dagblad Trouw veel te kort door de bocht is. Waar blijven we, als iedereen voor zichzelf mag uitmaken of hij de democratisch totstandgekomen wetten moet naleven? Ook in ethisch opzicht komt men dan op glad ijs: onderwijsprofessionals dienen de wettelijke regels na te leven die bedoeld zijn om de belangen van hun leerlingen te beschermen.²

We hadden 't tot nog toe over het voortgezet onderwijs, maar hoe zit het met het hoger onderwijs? Daar is geen vaste norm voor het aantal aangeboden contacturen en er zijn evenmin landelijke examens. Maar er is wel een wettelijke norm voor de *work load* van de gemiddelde student: 28 uur per studiepoint oftewel 1680 uur per cursusjaar (42 veertigurige werkweken). De inspectie behoort toe te zien op de rechtmatigheid van het handelen van de hogeronderwijsinstellingen, dus ook op de naleving van deze wettelijke

norm. Omdat het hoger onderwijs geen landelijke examens kent, is een dergelijk toezicht van groot belang, want de inspanning die van de gemiddelde student wordt gevraagd is een belangrijke indicator van het niveau van de uitgereikte diploma's. In één van mijn vorige blogs wees ik in dit verband op een opleiding die slechts 32 werkweken per cursusjaar programmeert.³ De Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) heeft de desbetreffende opleiding inmiddels de kwalificatie "van bijzondere kwaliteit" toegekend;⁴ maar over de rechtmatigheid van haar curriculumopzet heeft zij nog wel wat uit te leggen.

Wes Holleman
weblog onderwijs 9-1-2008
www.onderwijsethiek.nl

¹ http://www.kennisnet.nl/nieuwsportal/algemeen/scholen_met_te_weinig_les_presteren_niet_slecht.html
http://www.trouw.nl/deverdieping/opvoeding_onderwijs/article886771.ece/Zestien_scholen_beboet
http://www.trouw.nl/deverdieping/opvoeding_onderwijs/article886772.ece

² <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2007/04/onderwijsethieknov2006.pdf> (p.93); maar er kunnen ook ethische dilemma's opdoemen (professionals dienen praktijken waardoor de belangen van hun leerlingen/cliënten geschaad worden, aan de kaak te stellen; zie p.24/25).

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=163>

⁴ <http://www.nvao.net/nieuws/2007/212>; <http://www.nvao.net/nieuws/2008/216>